

ZAŁĄCZNIK NR .....

DO UCHWAŁY NR .....

RADY MIEJSKIEJ SKWIERZYNA

Z DNIA .....

RAPORT Z WYKONANIA GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2016-2019 GMINY
SKWIERZYNA
W LATACH 2018 - 2019

Gminy Skwierzyna, 2020 r.

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna sporządzenia Raportu z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	3
3. Stopień realizacji działań w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	4
4. Podsumowanie	12

1. Wstęp

Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego oraz opieka nad zabytkami w gminie Skwierzyna została zatwierdzona w 2016 r. mocą Uchwały NR XXXI/219/16 Rady Miejskiej w Skwierzynie z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019 Gminy Skwierzyna. W Programie zostały określone priorytety i kierunki działań zarówno samorządu gminnego, jak i mieszkańców gminy Skwierzyna - obecnych oraz przyszłych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych. Celem Programu było aktywne i efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego gminy poprzez wyznaczenie podstawowych kierunków działań i budowanie spójnej polityki ochrony zabytków w perspektywie wieloletniej. Oczekiwany rezultatami była poprawa stanu zachowania zabytków, wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, społeczne i gospodarcze. Niniejsze Sprawozdanie obejmuje realizację zadań, dla wyznaczonych celów, zawartych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019 Gminy Skwierzyna w latach 2018-2019.

2. Podstawa prawna sporządzenia Raportu z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz.U. 2020 poz. 282 ze zm.) Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Miejskiej. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania. Sprawozdanie ma na celu analizę efektywności i określenie zasadności kierunków działań przyjętych w programach w kontekście zmieniających się uwarunkowań prawnych, ekonomicznych i społecznych. Pomoże ocenić realizację działań oraz przyjęte rozwiązania formalno - finansowe i w efekcie sformułować wnioski na potrzeby kolejnego programu oraz innych gminnych dokumentów strategicznych na następne lata.

3. Stopień realizacji działań w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

PRIORYTET I – DBAŁOŚĆ O ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH W POLITYCE PRZESTRZENNEJ GMINY

Cel szczegółowy I. 1 Dbalność o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie

Działania:

1. Powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi gminy.

We wszystkich opracowywanych dokumentach planistycznych Gminy uwzględniane są działania przy obiektach zabytkowych.

W roku 2018 Gmina Uchwałą nr II/12/18 Rady Miejskiej przyjęła Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skwierzyna, gdzie w szczególności uwzględniono kwestie dotyczące ochrony zabytków i działania dotyczące obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych.

2. Realizacja zasad ochrony historycznych układów ruralistycznych poszczególnych miejscowości (w tym historycznej sieci drogowej, podziałów własnościowych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabudowy).

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

3. Odpowiednia konserwacja zabytkowej zieleni, stanowiącej krajobraz kulturowy.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym poprzez stałą umowę na utrzymanie zieleni w mieście przez Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Skwierzynie. W ramach realizacji umowy w analizowanych latach realizowano m.in. działania:

- Kształtowanie koron drzew przy ul. Chrobrego oraz Jana III Sobieskiego
- Regularne przeglądy zieleni

4. Bieżąca opieka nad cmentarzami i miejscami pamięci, głównie poprzez prowadzenie prac porządkowo - pielęgnacyjnych.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym i polegało na corocznej opiece nad cmentarzem wojennym przy ul. 61 brygady w Skwierzynie (obejmuje: sprzątanie, pielęgnację zieleni, ustawianie zniczy, czyszczenie małej architektury i nagrobków).

Dodatkowo w analizowanych latach prowadzono działania związane ze sprzątaniem i pielęgnacją zieleni na terenie kirkutu przy ul. Międzyrzeckiej obejmujące wycinkę drzew i konserwację schodów.

5. Respektowanie stanowisk archeologicznych oraz stref ochrony archeologicznej w polityce przestrzennej gminy.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym. Odpowiednie zapisy zostały ujęte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skwierzyna.

6. Aktualizowanie zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym Gminnej Ewidencji Zabytków.

20 listopada 2018 r. Lubuski wojewódzki Konserwator Zabytków, Delegatura w Gorzowie Wlkp. poinformował o wyłączeniu z wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- 26 obiektów z terenu Dobrojewa,
- 51 obiektów z terenu Gościnowa oraz układ osady olęderskiej ze względu na utratę cech charakterystycznych,
- Stajni i obory w Kijewicach
- Założeń folwarcznych i układu folwarcznego w Kijewicach,
- 21 obiektów z terenu Krobielewka,
- 44 obiekty z terenu Murzynowa,
- 2 obiekty z terenu Nowego Dworu,
- 3 obiekty z terenu Rakowa,
- 6 obiektów z terenu Skrzynicy,
- 35 obiektów z terenu Świniar,
- 4 obiekty z terenu Trzebiszewa,
- 6 obiektów z terenu Wiejcy
- Układy wsi popolwarcznych w Jeziercach, Warcinie i Rakowie,
- Układy osad olęderskich w Skrzynicy i Nadziejewkach,
- 44 obiekty z terenu miasta.

Wykonane działania miały na celu uporządkowanie listy obiektów wymagających ochrony konserwatorskiej, przy czym weryfikacja i wyłączenie obiektów, które utraciły walory zabytkowe, służyło zlikwidowaniu ograniczeń dla właścicieli nieruchomości, w podejmowanych inwestycjach.

16 marca 2018 r. została wydana decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego znak: DOZ.-OAIK.650.1317.2017.ML w sprawie dostosowania zasięgu obszaru zespołu urbanistyczno-krajobrazowego miasta Skwierzyna podlegającego ochronie konserwatorskiej (objętego wpisem do rejestru pod numerem III-11/58). Zmniejszenie obszaru objętego ścisłą ochroną miał ogromne znaczenie dla mieszkańców i właścicieli obiektów, które położone są na terenie zabytku. Lokalizacja budynku, który nie ma właściwości zabytkowych, w strefie ochrony konserwatorskiej wymusza na inwestorze podejmowanie działań administracyjnych i uzgodnień w takim samym zakresie jak budynków zabytkowych.

7. Ochrona historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych między zespołami zabytkowej zabudowy.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

8. Wprowadzanie nowej zabudowy w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu, gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

9. Współpraca społeczności lokalnych w zakresie poprawy stanu technicznego obiektów wpisanych do GEZ.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

Cel szczegółowy I. 2 Bezpośrednie wsparcie dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych

Działania:

1. Przeprowadzanie działań rewitalizacyjnych obiektów zabytkowych i terenów zielonych będących w administracji gminy.

W 2018 roku w ramach realizacji działania wykonano:

- Przebudowę ciągów pieszych w Parku Konstytucji 3. Maja w Skwierzynie - 49.972,61 zł
- Budowę Pomnika Pamięci w Parku Konstytucji 3. Maja w Skwierzynie - 80.000,00 zł

W 2018 roku w ramach realizacji działania wykonano:

- Przebudowę ulicy Powstańców Wlkp. – 1 150 227,00 zł

2. Interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz przy obiektach zabytkowych we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym. W latach objętych Raportem nie odnotowano na terenie Gminy rażących naruszeń prawa budowlanego na obszarach objętych ochroną konserwatorską.

Cel szczegółowy I. 3 Określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych

Działania:

1. Przekazywanie właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego (zwłaszcza z funduszy europejskich).

Działania związane z przekazywaniem właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego umieszczone są na bieżąco na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Skwierzynie.

2. Zaplanowanie środków w budżecie gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy obiektach zabytkowych.

W 2018 roku w ramach realizacji działania zaplanowano:

- 100 000,00 zł – dofinansowania na realizację zadania w postaci prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych polegających na remoncie hełmu wieży (w tym sterczyn) oraz wykonanie ratunkowych prac konstrukcyjnych, stabilizujących spękania i wychylenia wymagającego tego odcinków muru w budynku kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja w Skwierzynie.

W 2019 roku w ramach realizacji działania zaplanowano:

- 50 000,00 zł dofinansowania na realizację zadania w postaci prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych polegających na remoncie wnętrza, w tym zdjęciu gładzi gipsowej oraz nałożeniu szpachli na części ścian kościoła parafialnego p.w. Św. Mikołaja w Skwierzynie.
- 50 000,00 zł - dofinansowanie na realizację zadania w postaci prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych polegających na pracach przygotowawczych do remontu konstrukcji i pokrycia dachu (w tym postawienie rusztowania oraz obróbki stolarskie) kościoła filialnego p.w. Najświętszego Zbawiciela.

PRIORYTET II – WYKORZYSTANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJU GMINY

Cel szczegółowy II. 1 Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego

Działania:

1. Rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych.

W ramach realizacji działania w 2019 r. zrealizowano inwestycję budowę parku ryb – stacja nad wartą – 700 000,00 zł. Jego celem jest rozpowszechnienie wiedzy i informacji na temat ryb, ich środowiska naturalnego, sposobów odżywiania, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków ryb występujących lokalnie. Grupa modeli ryb wykonana jest w powiększeniu z tworzyw sztucznych. Cechuje je niezwykła precyzja oddająca szczegółowe elementy kształtu i ubarwienia.

Zakres inwestycji obejmował budynek z salą multimedialną do zajęć i spotkań, wiatę biesiadną i pole namiotowe z całym zapleczem oraz parking.

2. Postawienie na innowacyjność projektów w celu pozyskiwania dodatkowych środków unijnych.

Wszystkie projekty realizowane na terenie Gminy Skwierzyna ukierunkowane są na działania innowacyjne, przyczyniające się do zwiększenia atrakcyjności analizowanego obszaru.

4. Polepszenie dostępności poszczególnych obiektów poprzez odpowiednie oznakowanie dróg czy szlaków turystycznych.

W ramach realizacji działania dokonano przebudowy ulicy Powstańców Wlkp. – 1 150 227,00 zł.

5. Udostępnianie poszczególnych obiektów zabytkowych osobom niepełnosprawnym.

W ramach realizacji wszystkich inwestycji w latach 2018 – 2019 uwzględniana była infrastruktura związana z potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy II. 2 Przystosowanie obiektów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystyki weekendowej i jednodniowej.

Działania:

1. Promocja walorów turystycznych gminy na różnego rodzaju targach, konferencjach oraz w akcjach reklamowych.

W ramach realizacji działania utworzona została podstrona internetowa oraz aplikacja ze szlakami rowerowymi.

W zakładce dla turystów umieszczone zostały następujące zakładki:

- Baza noclegowa,
- Strefa smaków, zawierająca informacje na temat lokalów gastronomicznych,
- Szlaki nordic walking,
- Szlaki rowerowe,

- Nasze perły architektury, zawierające informacje na temat ważniejszych zabytków na terenie Gminy,
- Kraina dwóch rzek, zawierająca informacje na temat atrakcji wodnych,
- Mapa Gminy oraz Plan Miasta.

Cel szczegółowy II.3 Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

Działania:

1. Aktualizacja i rozszerzanie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

2. Publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających zasoby historyczne mieszkańcom i turystom.

Materiały promocyjne wydawane przez Gminę Skwierzyna dostępne są pod linkiem:

<https://www.skwierzyna.pl/pl/page/materialy-promocyjne#>

W latach objętych Raportem wydany został folder informacyjno – promocyjny w ramach RPO „Lubuskie 2020” – 2018 rok.

3. Atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych.

W latach objętych Raportem wykonano na terenie Gminy dwa murale:

- Mural przedstawiający przedwojenne kamienice wokół Rynku Miejskiego w Skwierzynie – 2018 r.

- Mural przedstawiający przedwojenne kamienice wokół Rynku Miejskiego w Skwierzynie – 2019 r.

4. Dbanie o aktualizację strony internetowej gminy wraz z umieszczeniem informacji o zasobie zabytkowym.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

5. Wykorzystanie nowoczesnych technologii dostępnych w profesjonalnych serwisach internetowych, a także w urządzeniach mobilnych.

Działanie było realizowane w latach 2018 – 2019 w trybie ciągłym.

6. Aktualizacja i rozwijanie funkcjonalności interaktywnej mapy gminy poprzez odpowiednią warstwę systemu informacji przestrzennej z danymi na temat obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Brak realizacji działania w latach 2018-2019.

7. Nagłaśnianie wśród lokalnej społeczności najważniejszych badań, odkryć i publikacji związanych z tradycją regionalną w celu wzrostu tożsamości regionalnej mieszkańców.

Corocznie Gmina Skwierzyna wydaje biuletyn informacyjno -promocyjny, które zawiera informacje na temat najważniejszych wydarzeń na terenie Gminy.

Cel szczegółowy II. 4 Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego oraz pielęgnowanie tradycji regionalnych.

Działania:

1. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych związanych z historią i kulturą, placówek muzealnych, lokalnych galerii, bibliotek oraz innych instytucji kultury.

Do działań realizowanych w latach 2018 i 2019 realizowano działania i uroczystości:

- Budowa parku ryb – 700 000,00 zł (opisane w ramach działania 1. Rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych)
- Obchody Jubileuszu 40 - lecia zespołu Tańca Ludowego „Obrzanie”
- organizacja Rajdu Szlakiem Bobrów

6. Organizacja imprez kulturalnych promujących kulturę regionalną (w tym mających na celu promocję gminy i krzewienie kultury).

Co roku od 2013 r. organizowane jest święto Rzemiosła, gdzie promowane są idee rzemieślnicze, prezentowane zawody i ich wyroby. Jest to doskonała okazja do zapoznania się z lokalnymi przedsiębiorcami pracującymi w tradycyjnych zawodach oraz zapoznania się z tradycjami cechowymi. W ostatnich latach udało się wypracować formułę tego święta, prezentująca różne ciekawe i niejednokrotnie nieznane lub zanikające zawody, takie jak koronkarstwo, mydlarstwo, pisanie ikon itp. w prezentację te aktywnie włączyły się również przedszkola i szkoły. Inicjatywa ta w bardzo dobry sposób przyczynia się do programowania rzemiosła w gminie.

W roku 2019 w ramach odbywającego się święta rzemiosła wyróżniono srebrnym medalem im. Kilińskiego – Tamarę Markiewicz. Honorową odznakę rzemiosła otrzymali – Aleksandra Winnicka i Zbigniew Mikołajek. Odznakę zasłużony dla izby rzemiosła i przedsiębiorców w Gorzowie Wlkp. otrzymał – Ryszard Mięki.

Corocznie odbywają się także wydarzenia kulturalne związane z obchodami ważnych wydarzeń historycznych, co pozwala na podnoszenie świadomości historycznej mieszkańców i podtrzymywanie więzi państwowych. Do wydarzeń, o których mowa powyżej należy zaliczyć:

- Bieg Katyński,
- Obchody Rocznicy Zbrodni Katyńskiej
- Wystawa poświęcona 74 rocznicy Powstania w Getcie Warszawskim
- Wykład i seans filmowy poświęcony Powstaniu w Getcie Warszawskim
- Rajd Katyński
- Warsztaty z Rękodzielnictwa
- Konkurs Poetycki „Mój Patriotyzm”
- Koncert Patriotyczny „Mieszkańcy Gminy Skwierzyna dla Niepodległej”
- Tropem Wilczym – Bieg Żołnierzy Wyklętych
- Koncert na rzecz budowy Pomnika Pamięci w Parku Konstytucji 3. Maja w Skwierzynie
- Konkurs wiedzy o Barwach Narodowych „Nasza Biała – Czerwona”
- Konkurs fotograficzny „Miejsca Pamięci Narodowej w Skwierzynie” oraz literacki (o tematyce patriotycznej) dla szkoły podstawowej i gimnazjum

- Wystawa „Aleja Wydarzeń Historycznych”
- Konkurs Plastyczny dla uczniów ZST – „Tobie Polsko Służę”
- Projekt Edukacyjny „Ta, co nie zginęła” – kończący się wydaniem publikacji okazjonalnej
- Przegląd Piosenki Patriotycznej
- Konkurs Plastyczny dla klas I – IV – „Moja Ojczyzna”
- Organizacja tygodnia patriotycznego w Zespole Edukacyjnym
- Konkurs wiedzy dla klas V – VIII – „Droga do niepodległości”
- Dzień Patrioty – wieczór poezji patriotycznej,
- Uroczystość z okazji 100 Rocznicy Wybuchy Powstania Wielkopolskiego

4. Podsumowanie

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, Gmina współpracuje z placówkami oświatowymi, kulturalnymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami i kościołami, promując wartości materialne oraz niematerialne dziedzictwa kulturowego całej gminy. Zadania wspierane były również przez projekty edukacyjne i promocyjno - turystyczne mające na celu wzrost świadomości kulturalnej oraz rozbudzenie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców.

W latach objętych przedmiotowym Raportem – 2018 i 2019 zostały zrealizowane niemal wszystkie założone działania (za wyjątkiem jednego - Aktualizacja i rozwijanie funkcjonalności interaktywnej mapy gminy poprzez odpowiednią warstwę systemu informacji przestrzennej z danymi na temat obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego), niektóre z nich realizowane są w trybie ciągłym w miarę zaistniałych potrzeb.

Priorytet	Liczba działań do realizacji	Liczba działań zrealizowanych
PRIORYTET I – DBAŁOŚĆ O ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH W POLITYCE PRZESTRZENNEJ GMINY	15	15
PRIORYTET II – WYKORZYSTANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJU GMINY	23	22

Podsumowując należy stwierdzić, że cele szczegółowe były realizowane wszechstronnie przez różnorodne i komplementarne zadania, które w całości prowadziły do osiągnięcia założonego celu. Zadania te obejmowały zarówno działania bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania zabytków, jak i projekty, upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zwiększające świadomość społeczną w zakresie potrzeby jego zachowania.

Należy zwrócić uwagę, iż Gmina w ramach ograniczonych możliwości prawnych wpływania na sposób kształtowania zabudowy w centrum Skwierzyny stara się pomagać i propagować idee rewitalizacji historycznej tkanki miejskiej. Zarówno działania edukacyjne jak i czynione inwestycje poprawiają świadomość mieszkańców dotyczącą historii miasta oraz jego historycznego kształtu.